

NET ÜCRETEN BRÜT ÜCRETİN HESAPLANMASI



Aytül SEVGİ
Vergi Denetmeni Yardımcısı

Günümüzde işverenle hizmet erbabı arasında yapılan ücret sözleşmelerinin bir kısmı net ücret üzerinden yapılmaktadır. Bu da ücret stopajları ile ilgili incelemelerimizi kolaylaştırmak amacıyla net ücretten brüt ücrete geçiş için kısa formüllere ihtiyacımız olduğunu göstermektedir. Kısa formüllere nasıl ulaşacağımız; aşağıda yapılan açıklamalar neticesinde net olarak anlaşılabacaktır.

Ücretin gayrisafi tutarı net ücrete eklenen işçi sigorta primi, işçi fon payı, gelir vergisi ve damga vergisi kesintileri toplamından oluşmaktadır. Bu açıklamayı aşağıdaki şekilde formüle edebiliriz.

$$B = N = (B \times S) + (B \times T) + (B \times D) + GV (B - (B \times S) - (B \times T) - \ddot{O})$$

$$B = \text{Brüt Ücret}$$

$$N = \text{Net Ücret}$$

$$B \times S = \text{İşçi sigorta primi kesintisi}$$

$$B \times T = \text{İşçi Tasarrufa Teşvik Fon Payı kesintisi}$$

$$B \times D = \text{Damga vergisi kesintisi}$$

$$\ddot{O} = \text{Özel İndirim}$$

$$(B - (B \times S) - (B \times T) - \ddot{O}) = \text{Gelir Vergisi Matrahı}$$

$$Gv = \text{Gelir Vergisi matrahına uygulanacak oran (GVK. 103. md. göre)}$$

Şimdi yukarıdaki deyimleri daha iyi anlamaya çalışalım.

— (BxS) = İşçi Sigorta Primi Kesintisi:

Ücretleri gerçek usulde tespit edilen hizmet erbabına ödenen gayrisafi tutardan % 14 oranında işçi sigorta primi kesintisi yapılmaktadır. Aynı zamanda Sosyal Sigortalar Kurumunca belirlenen sigorta primine esas tavan ücret vardır. İşçiye yapılan ücret ödemesinin tavan ücretin üzerinde olması durumunda, ücretin gayrisafi tutarı üzerinden değil, tavan ücret olarak tespit edilen kısmından sigorta primi işçi hissesi hesaplanır.

S.S.K. primi hesabında Tavan Ücret aşağıdaki tarihler itibariyle şöyledir:

1.1.1994 — 31.3.1994	6.517.020.- TL.
1.4.1994 — 31.12.1994	7.315.020.- TL.
1.1.1995 — 31.3.1995	7.581.000.- TL.

Buna göre örneğin; Mart 1994 döneminde brüt ücreti 4.000.000.- TL. olan bir işçinin sigorta primi (4.000.000 x % 14) olacaktır. Buna karşılık aynı dönemde alınan brüt ücret 8.000.000.- TL. ise işçi sigorta primi sözkonusu ücretin tamamı üzerinden değil tavan ücret üzerinden hesaplanan miktar yani (6.517.020 x % 14) şeklinde olacaktır.

— (BxT) = İşçi Tasarrufa Teşvik Fon Payı Kesintisi:

3417 sayılı Çalışanların Tasarrufa Teşvik Edilmesi ve Bu Tasarrufların Değerlendirilmesine Dair Kanun ile çalışanların tasarruf yapmalarını teşvik etmek amaçlanmıştır. Bu Kanunun 2/b maddesinde On ve daha fazla işçi çalıştıran işyerlerinde çalışan işçilerin, aylık ve ücretlerinden "tasarruf kesintisi" yapılır denilmektedir. Buna göre bir işverene bağlı olan işyerlerindeki toplam işçi sayısının ay içinde 10'un altına düşmesi durumunda, bu tarihi takip eden aybaşından itibaren kanunun öngördüğü tasarruf kesintileri yapılmayacak, buna karşılık işçi sayısının tekrar 10'u aşmış olması halinde bu tarihi takip eden aybaşından itibaren sözkonusu kesintilerin yapılmasına yeniden başlanacaktır.

Diğer taraftan, 1475 sayılı İş Kanunu'nun 8. maddesine göre nitelikleri bakımından en çok 30 iş günü süren süreksiz işte çalışan işçiler, kamu kesiminde bir aydan daha kısa süre ile çalıştırılan geçici işçiler ile yabancı uyruklu işçiler kanun kapsamına dahil değildirler.

3417 sayılı Kanunun 3. maddesine göre ilgililerin aylık veya ücretlerinden yapılan tasarruf kesintisinin nispeti 15.01.1994 tarihinden

geçerli olmak üzere % 2 olarak tespit edilmiş olup, 01.1.1994 - 15.1.1994 döneminde bu oran % 4 olarak uygulanmaktaydı.

— **BxD = Damga Vergisi Kesintisi:**

Yapılan ücret ödemelerinin gayrisafi tutarı damga vergisinin matrahını oluşturmaktadır. 488 sayılı Damga Vergisi Kanununa göre matraha uygulanacak damga vergisi oranı 1.1.1994 tarihinde ‰ 4 idi. Söz konusu Kanunun mükerrer 30'ncu maddesine 4.5.1994 tarihli ve 3986 sayılı Kanunun 11'nci maddesi ile eklenen ve 7.5.1994 tarihinde yürürlüğe giren fıkra ile 1.1.1994 tarihinde geçerli olan nispi vergiler %20 oranında artırılmış dolayısıyla 7.5.1994 tarihinden itibaren uygulanacak nispet ‰ 4.8 olarak tespit edilmiştir.

— **Ö = Özel İndirim:**

Ücretleri gerçek usulde tespit edilen hizmet erbabına Gelir Vergisi Kanunu'nun 31/1. maddesinde yer alan özel indirim uygulanmaktadır. Söz konusu indirim dar mükellefiyete tabi kimselere şamil olmayıp, özel indirim tutarları - kalkınmada öncelikli yörelerde dahil - 1994 yılı için ayda 600.000.- TL., 1995 yılı için ayda 900.000.- TL. olarak tespit edilmiştir.

— **GV (B-(BxS) - (BxT) - Ö) = Gelir Vergisi Kesintisi:**

İşverenler tarafından hizmet erbabına ödenen ücretlerden ve Gelir Vergisi Kanunu'nun 61. maddesinde belirtilen ödemelerden (istisnadan faydalananlar hariç) aynı kanunun 94/1. maddesi uyarınca ve 103. maddesinde belirtilen oranlarda vergi tevkifatı yapılmaktadır. Ayrıca ücret ödemelerinin vergi matrahına vergi tarifesinin aynı gelir dilimi içinde kaldığı sürece o dilime ait vergi oranının, aşması halinde ise aşan kısma sonradan gelen gelir dilimine ait vergi oranının uygulanması gerekmektedir.

Yapılan bu kısa açıklamalar doğrultusunda aşağıda ilgili dönemlerde net ücretten brüt ücretin hesaplanmasına ilişkin örnekler verilmiş ve bu örneklerden anlaşılacağı üzere kısa formüllere ulaşılmıştır.

ÖRNEK:1

Tasarruf fonu kesintisine tabi olmayan, Şubat 1994 döneminde 3.000.000.- TL. net ücret alan ve % 14 sigorta primi, ‰ 4 Damga Vergisi ve % 25 Gelir Vergisi kesintisi yapılan bir işçinin brüt ücreti şu şekilde hesaplanacaktır.

Şubat 1994 ayında Sosyal Sigorta Primi hesabında brüt tavan ücret 6.517.020 ve net tavan ücret 4.327.410.- TL.'dir. Örneğimizde işçinin aldığı net ücret net tavan ücreti aşmadığından; işçi sigorta primi kesintisi ücretin gayrisafi tutarından hesaplanacaktır. Buna göre brüt ücret;

$$B = N + (B \times S) + (B \times D) + GV (B - (B \times S) - \ddot{O})$$

$$B = 3.000.000 + 0.14 B + 0.004 B + 0.25 (B - 0.14 B - 600.000)$$

$$B = 3.000.000 + 0.14 B + 0.004 B + 0.25 B - 0.035 B - 150.000$$

$$B = 2.850.000 + 0.359 B$$

$$B = \frac{2.850.000}{0.641} = 4.446.178.- \text{ TL. olacaktır.}$$

Yukarıdaki örnekte detaylı olarak açıklandığı üzere tasarruf fonu kesintisine tabi olmayan ve net sigorta primine esas tavan ücret sınırını aşmayan ücretler için ilgili dönemlerde uygulanacak formüller aşağıdaki gibidir.

a) (Ocak-Şubat-Mart-Nisan/1994)

% 25 G.V. için

$$B = \frac{N-150000}{0.641}$$

% 30 G.V. için

$$B = \frac{N-180000}{0.598}$$

% 35 G.V. için

$$B = \frac{N-210000}{0.555}$$

% 40 G.V. için

$$B = \frac{N-240000}{0,512}$$

% 45 G.V. için

$$B = \frac{N-270000}{0,469}$$

% 50 G.V. için

$$B = \frac{N-300000}{0,426}$$

b) (Mayıs-Aralık/1994)

% 25 G.V. için

$$B = \frac{N-150000}{0.6402}$$

% 30 G.V. için

$$B = \frac{N-180000}{0.5972}$$

% 35 G.V. için

$$B = \frac{N-210000}{0.5542}$$

% 40 G.V. için	% 45 G.V. için	% 50 G.V. için
N-240000	N-270000	N-300000
$B = \frac{\quad}{0,5112}$	$B = \frac{\quad}{0,4682}$	$B = \frac{\quad}{0,4252}$

c) (Ocak-Şubat-Mart/1995)

% 25 G.V. için	% 30 G.V. için	% 35 G.V. için
N-225000	N-270000	N-315000
$B = \frac{\quad}{0.6402}$	$B = \frac{\quad}{0.5972}$	$B = \frac{\quad}{0.5542}$

% 40 G.V. için	% 45 G.V. için	% 50 G.V. için
N-360000	N-405000	N-450000
$B = \frac{\quad}{0,5112}$	$B = \frac{\quad}{0,4682}$	$B = \frac{\quad}{0,4252}$

ÖRNEK: 2

Tasarruf fonu kesintisine tabi olmayan Haziran 1994 döneminde 8.000.000.- TL. net ücret alan ve % 14 sigorta primi, ‰ 4.8 Damga Vergisi ve % 35 Gelir Vergisi kesintisi yapılan bir işçinin brüt ücreti şu şekilde hesaplanacaktır.

Haziran 1994 -döneminde Sosyal Sigorta Primi hesabında brüt tavan ücret 7.315.020.- TL. ve net tavan ücret 4.833.076.- TL.'dir. Örneğimizde işçinin aldığı ücret net tavan ücreti aştığından; işçi sigorta primi kesintisi ücretin gayrisafi tutarından değil, tavan ücret olarak tespit edilen kısımdan hesaplanacaktır. Yani $(B \times S) = (7.315.020 \times \% 14) = 1.024.103.-$ TL. olacaktır. Buna göre brüt ücret;

$$B = N + (B \times S) + (B \times D) + G.V. (B - (B \times S) - \ddot{O})$$

$$B = 8.000.000 + 1.024.103 + 0.0048 B + 0.35 (B - 1.204.103 - 600.000)$$

$$B = 9.024.103 + 0.0048 B + 0.35 B - 358.436 - 210.000$$

$$B = 8.455.667 + 0.3548$$

$$B = \frac{8.455.667}{0.6452} = 13.105.497.- \text{ TL. olacaktır.}$$

Buna göre; tasarruf fonu kesintisine tabi olmayan ve neti sigorta primine esas tavan ücret sınırını aşan ücretler için ilgili dönemlerde uygulanacak formüller şöyledir:

a) (Ocak-Şubat-Mart/1994)

% 25 G.V. için	% 30 G.V. için	% 35 G.V. için
N+534287	N+458668	N+383049
$B = \frac{\quad}{0.746}$	$B = \frac{\quad}{0.696}$	$B = \frac{\quad}{0.646}$
% 40 G.V. için	% 45 G.V. için	% 50 G.V. için
N+307430	N+231811	N+156191
$B = \frac{\quad}{0.596}$	$B = \frac{\quad}{0.546}$	$B = \frac{\quad}{0.496}$

b) (Nisan/1994)

% 25 G.V. için	% 30 G.V. için	% 35 G.V. için
N+618077	N+536872	N+455667
$B = \frac{\quad}{0.746}$	$B = \frac{\quad}{0.696}$	$B = \frac{\quad}{0.646}$
% 40 G.V. için	% 45 G.V. için	% 50 G.V. için
N+374462	N+293257	N+212051
$B = \frac{\quad}{0.596}$	$B = \frac{\quad}{0.546}$	$B = \frac{\quad}{0.496}$

c) (Mayıs-Aralık/1994)

% 25 G.V. için	% 30 G.V. için	% 35 G.V. için
N+618077	N+536872	N+455667
$B = \frac{\quad}{0.7452}$	$B = \frac{\quad}{0.6952}$	$B = \frac{\quad}{0.6452}$

% 40 G.V. için	% 45 G.V. için	% 50 G.V. için
$B = \frac{N+374462}{0.5952}$	$B = \frac{N+293257}{0.5452}$	$B = \frac{N+212051}{0.4952}$

d) (Ocak-Şubat-Mart/1995)

% 25 G.V. için	% 30 G.V. için	% 35 G.V. için
$B = \frac{N+571005}{0.7452}$	$B = \frac{N+472938}{0.6952}$	$B = \frac{N+374871}{0.6452}$

% 40 G.V. için	% 45 G.V. için	% 50 G.V. için
$B = \frac{N+276804}{0.5952}$	$B = \frac{N+178737}{0.5452}$	$B = \frac{N+80670}{0.4952}$

ÖRNEK: 3

Sigorta primi % 14, Tasarruf fonu % 2 olan, Ağustos 1994 döneminde 3.500.000.- TL. net ücret alan ve % 4.8 Damga Vergisi ve % 25 Gelir Vergisi kesintisi yapılan bir işçinin brüt ücreti şu şekilde hesaplanacaktır.

Ağustos 1994 döneminde Sosyal Sigorta Primi hesabında brüt tavan ücret 7.315.020.- TL. ve net ücret 4.723.351.- TL.'dir. Örneğimizde işçinin aldığı net ücret net tavan ücretini aşmadığından, işçi sigorta primi kesintisi ücretin gayrisafi tutarından hesaplanacaktır. Buna göre brüt ücret;

$$B = N + (B \times S) + (B \times T) + (B \times D) + GV (B - (B \times S) - (B \times T) - \ddot{O})$$

$$B = 3.500.000 + 0.14 B + 0.02 B + 0.0048 B + 0.25 (B - 0.14 B - 0.02 B - 600.000)$$

$$B = 3.500.000 + 0.1648 B + 0.25 B - 0.035 B - 0.005 B - 150000$$

$$B = 3.350.000 + 0.3748 B$$

$$B = \frac{3.350.000}{0.6252} = 5.358.285.- \text{ TL. olacaktır.}$$

Buna göre; tasarruf fonu kesintisine tabi olan ve neti sigorta primine esas tavan ücret sınırını aşmayan ücretler için ilgili dönemlerde uygulanacak formüller aşağıdaki gibidir.

a) (Ocak/1994)

Tasarrufa teşvik fonu işçi hissesi 1.1.1994 - 15.1.1994 tarihinde % 4 ve 15.1.1994 tarihinden itibaren % 2 olarak uygulandığından Ocak 1994 tasarruf fonu kesintisi;

$B (14/30 \times 0.04 + 16/30 \times 0.02) = (B \times 0.029)$ olarak dikkate alınacaktır.

$$\begin{array}{l} \% 25 \text{ G.V. için} \\ N-150000 \\ B = \frac{\quad}{0.61925} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \% 30 \text{ G.V. için} \\ N-180000 \\ B = \frac{\quad}{0.5777} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \% 35 \text{ G.V. için} \\ N-210000 \\ B = \frac{\quad}{0.53619} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \% 40 \text{ G.V. için} \\ N-240000 \\ B = \frac{\quad}{0.4946} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \% 45 \text{ G.V. için} \\ N-270000 \\ B = \frac{\quad}{0.45305} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \% 50 \text{ G.V. için} \\ N-300000 \\ B = \frac{\quad}{0.4115} \end{array}$$

b) (Şubat-Mart-Nisan/1994)

$$\begin{array}{l} \% 25 \text{ G.V. için} \\ N-150000 \\ B = \frac{\quad}{0.626} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \% 30 \text{ G.V. için} \\ N-180000 \\ B = \frac{\quad}{0.584} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \% 35 \text{ G.V. için} \\ N-210000 \\ B = \frac{\quad}{0.542} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \% 40 \text{ G.V. için} \\ N-240000 \\ B = \frac{\quad}{0.500} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \% 45 \text{ G.V. için} \\ N-270000 \\ B = \frac{\quad}{0.458} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \% 50 \text{ G.V. için} \\ N-300000 \\ B = \frac{\quad}{0.416} \end{array}$$

c) (Mayıs-Aralık/1994)

% 25 G.V. için	% 30 G.V. için	% 35 G.V. için
N-150000	N-180000	N-210000
$B = \frac{\quad}{0.6252}$	$B = \frac{\quad}{0.5832}$	$B = \frac{\quad}{0.5412}$
% 40 G.V. için	% 45 G.V. için	% 50 G.V. için
N-240000	N-270000	N-300000
$B = \frac{\quad}{0,4992}$	$B = \frac{\quad}{0.4572}$	$B = \frac{\quad}{0.4152}$

d) (Ocak-Şubat-Mart/1995)

% 25 G.V. için	% 30 G.V. için	% 35 G.V. için
N-225000	N-270000	N-315000
$B = \frac{\quad}{0.6252}$	$B = \frac{\quad}{0.5832}$	$B = \frac{\quad}{0.5412}$
% 40 G.V. için	% 45 G.V. için	% 50 G.V. için
N-360000	N-405000	N-450000
$B = \frac{\quad}{0,4992}$	$B = \frac{\quad}{0.4572}$	$B = \frac{\quad}{0.4152}$

ÖRNEK : 4

Sigorta primi % 14, Tasaruf fonu % 2 olan Şubat/1995 döneminde 9.500.000.- TL. net ücret alan ve % 4.8 Damga Vergisi % 30 Gelir Vergisi kesintisi yapılan bir işçinin brüt ücreti şu şekilde hesaplanacaktır.

Şubat 1995 döneminde sosyal sigorta primi hesabında brüt tavan ücret 7.581.000.- TL. ve net tavan ücret 4.964.641.- TL.'dir. Örneğimizde işçinin aldığı net ücret net tavan ücretini aştığından, işçi sigorta primi kesintisi ücretin gayrisafi tutarından değil, tavan ücret olarak tespit edilen kısımdan hesaplanacaktır. Yani $(B \times S) = (7.581.000 \times \% 14) = 1.061.340.-$ TL. olacaktır. Buna göre brüt ücret;

$$B = N + (B \times S) + (B \times T) + (B \times D) + G.V. (B - (B \times S) - (B \times T) - \ddot{O})$$

$$B = 9.500.000 + 1.061.340 + 0.02 B + 0.0048 B + 0.30 (B - 1.061.340 - 0.02 B - 900.000)$$

$$B = 10.561.340 + 0.0248 B + 0.30 B - 318.402 - 0.006 B - 270.000$$

$$B = 9.972.938 + 0,3188$$

$$B = \frac{9.972.938}{0.6812} = 14.640.249.- \text{ TL. olarak hesaplanacaktır.}$$

Buna göre; tasarruf fonu kesintisine tabi olan ve neti sigorta primine esas tavan ücret sınırını aşan ücretler için ilgili dönemlerde uygulanacak formüller aşağıdaki gibidir.

a) (Ocak/1994)

$$\begin{array}{l} \% 25 \text{ G.V. için} \\ N+534287 \\ B = \frac{\quad}{0.72425} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \% 30 \text{ G.V. için} \\ N+458668 \\ B = \frac{\quad}{0.67570} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \% 35 \text{ G.V. için} \\ N+383049 \\ B = \frac{\quad}{0.62715} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \% 40 \text{ G.V. için} \\ N+307430 \\ B = \frac{\quad}{0,5786} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \% 45 \text{ G.V. için} \\ N+231811 \\ B = \frac{\quad}{0.53005} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \% 50 \text{ G.V. için} \\ N+156191 \\ B = \frac{\quad}{0.48150} \end{array}$$

b) (Şubat-Mart/1994)

$$\begin{array}{l} \% 25 \text{ G.V. için} \\ N+534287 \\ B = \frac{\quad}{0.731} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \% 30 \text{ G.V. için} \\ N+458668 \\ B = \frac{\quad}{0.682} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \% 35 \text{ G.V. için} \\ N+383049 \\ B = \frac{\quad}{0.633} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \% 40 \text{ G.V. için} \\ N+307430 \\ B = \frac{\quad}{0,584} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \% 45 \text{ G.V. için} \\ N+231811 \\ B = \frac{\quad}{0.535} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \% 50 \text{ G.V. için} \\ N+156191 \\ B = \frac{\quad}{0.486} \end{array}$$

c) (Nisan/1994)

% 25 G.V. için	% 30 G.V. için	% 35 G.V. için
$B = \frac{N+618077}{0.731}$	$B = \frac{N+536872}{0.682}$	$B = \frac{N+455667}{0.633}$
% 40 G.V. için	% 45 G.V. için	% 50 G.V. için
$B = \frac{N+ 374462}{0.584}$	$B = \frac{N + 293257}{0.535}$	$B = \frac{N + 212051}{0.486}$

d) (Mayıs-Aralık/1994)

% 25 G.V. için	% 30 G.V. için	% 35 G.V. için
$B = \frac{N+618077}{0.7302}$	$B = \frac{N+536872}{0.6812}$	$B = \frac{N+455667}{0.6322}$
% 40 G.V. için	% 45 G.V. için	% 50 G.V. için
$B = \frac{N+ 374462}{0.5832}$	$B = \frac{N + 293257}{0.5342}$	$B = \frac{N + 212051}{0.4852}$

e) (Ocak-Şubat-Mart/1995)

% 25 G.V. için	% 30 G.V. için	% 35 G.V. için
$B = \frac{N+571005}{0.7302}$	$B = \frac{N+472938}{0.6812}$	$B = \frac{N+3744871}{0.6322}$
% 40 G.V. için	% 45 G.V. için	% 50 G.V. için
$B = \frac{N+ 276804}{0.5832}$	$B = \frac{N + 178737}{0.5342}$	$B = \frac{N + 80670}{0.4852}$